

Zikir sadece dil ile mi yapılır?

فَاذْكُرُونِي أَذْكَرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

O halde siz beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim. Bana şükredin, nankörlük etmeyin. (Bakara 152)

Cenâb-ı Hakk'ı hatırlatarak yapılan her amel bir nevî zikirdir. İnsan bir işi Allah için yaptığında, o iş artık sıradan bir hareket olmaktan çıkar; bir zikir hükmüne geçer. Hatta bazen insanın susması bile, eğer Allah rızası için ise, bir zikir sayılır.

Çünkü zikir yalnız dilin söylediği kelimelerden ibaret değildir. Bir uzvu Allah'ın rızası doğrultusunda kullanmak, o uzvun zikridir. Gözün kâinattaki ilâhî sanatı seyretmesi, aklın o sanatın arkasındaki hikmeti düşünmesi, kalbin Rabbini sevmesi ve ayağın hak yolunda yürümesi... Bunların her biri kendi lisaniyla yapılan bir zikirdir.

Demek ki zikir sadece dil ile tekrar edilen bazı kelimelerden ibaret değildir. Zikrin asıl maksadı kalbi gafletten kurtarmaktır. İnsan Allah'ı hatırladıkça kalpteki gaflet dağılır ve kul Rabbine yönelir. Bu sebeple Allah'ın emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından sakınmak da geniş manasıyla zikrin içine girer.

Bununla beraber, zikrin çeşitleri içinde Allah'ın isimlerini ve sıfatlarını dil ile anmanın ayrı bir tesiri vardır. Çünkü bu zikirler kalpte muhabbeti süratle uyandırır. Kalp Rabbini ne kadar çok anarsa, O'na o kadar yakınlaşır. Bu sebeple dil ile yapılan zikir, kalbi uyandıran en tesirli yollardan biridir.

İmam Gazâlî Hazretleri zikri üç kısımda ele almıştır.

Birincisi **dilin zikridir**. Bu, Allah'ı tesbih etmek, O'na hamd etmek, O'nu yüceltmek, Kur'ân okumak ve benzeri ibadetlerle yapılan zikirdir.

İkincisi **azaların zikridir**. İnsan vücudundaki her uzvu yaratılış gayesine uygun kullanmaktır. Gözün Allah'ın sanatına bakması, aklın bu sanat üzerinde tefekkür etmesi, kalbin Allah sevgisiyle dolması ve ayakların Allah yolunda yürümesi buna misaldir.

Üçüncüsü ise **kalbin zikridir**. Kalbin zikri üç şekilde gerçekleşir:

Birincisi, Allah'ın varlığına ve sıfatlarına delâlet eden delilleri düşünmek ve şüphelere karşı

kalbi kuvvetlendiren tefekkürlerle meşgul olmaktır.

İkincisi, Allah'ın emirlerini ve yasaklarını, vaad ve tehditlerini hatırlayıp bunların hikmetleri üzerinde düşünmektir.

Üçüncüsü ise, mahlûkatın inceliklerini ve kâinattaki sanatın sırlarını tefekkür ederek Allah'ın azametini, kudretini ve rahmetini anlamaya çalışmaktır.

İşte bu yönleriyle zikir, yalnız dilin tekrarı değil; aklın tefekkürü, kalbin uyanışı ve azaların itaatıyla gerçekleşen geniş bir kulluk hâlidir.

Bu hakikati ifade eden **“Siz beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim.”** ayet-i kerimesi hakkında müfessirler çeşitli manalar zikretmişlerdir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Sen beni **itaat ile zikret**, ben de seni **rahmetimle zikredeyim.**

Sen beni **itaat ile zikret**, ben de seni **mağfiretimle zikredeyim.**

Sen beni **dua ile zikret**, ben de sana **icabetimle karşılık vereyim.**

Sen beni **hamd ve tesbih ile zikret**, ben de seni **nimetlerimle zikredeyim.**

Sen beni **dünyada zikret**, ben de seni **ahirette zikredeyim.**

Sen beni **tenhalarda zikret**, ben de seni **açık yerlerde zikredeyim.**

Sen beni **bolluk zamanında zikret**, ben de seni **darlık zamanında zikredeyim.**

Sen beni **istiğfar ile zikret**, ben de seni **mağfiretimle affedeyim.**

Sen beni **nefsine karşı mücadele ile zikret**, ben de seni **yardıмым ve hidayetimle zikredeyim.**

Sen beni **sıdk ve ihlâs ile zikret**, ben de seni **dostluğumla zikredeyim.**

Sen beni **dua ve niyaz ile zikret**, ben de seni **iki cihan saadetiyle zikredeyim.**

Sen beni **tefekkür ile zikret**, ben de seni **marifetimle zikredeyim.**

Sen beni **sabır ile zikret**, ben de seni **mükâfatımla zikredeyim.**

Sen beni **şükür ile zikret**, ben de seni **nimetlerimi artırarak zikredeyim.**

Sen beni **Kur'an ile zikret**, ben de seni **hidayet nuruyla zikredeyeyim.**

Sen beni **gafleti terk ederek zikret**, ben de seni **kalp huzuruyla zikredeyim.**

Ey nefis! Rabbini ne zaman zikredeceksin?

Gençliğin geçip kuvvetin kırılınca mı? Hastalık gelip bedenini sarınca mı? Kabir kapısı açılıp

dünya defteri kapanınca mı?

Unutma ki o gün zikir değil, **hesap günüdür**. Dil değil, **amel konuşacaktır**.

Şimdi fırsat varken zikret. Kalbin atarken zikret. Dil konuşurken zikret. Göz görürken, ayak yürürken, akıl düşünürken zikret. Çünkü bir gün gelecek; dil susacak, göz kapanacak, ayak duracak... Ve o vakit nefis diyecek ki: "Keşke Rabbimi daha çok ansaydım."

Ey Rabbimiz! Kalplerimizi zikrinden gafil bırakma. Dillerimizi zikrinle süsle. Bize seni çok anan kullarından olmayı nasip eyle.

Ey Allah'ım! Bizi seni unutanlardan değil, seni anınca kalpleri dirilenlerden eyle.

Ömrümüzü zikrinle bereketlendir, kalplerimizi marifetinle nurlandır, son nefesimizi iman ve zikirle tamamlamayı bizlere nasip eyle. Âmin.